

ירושת שררה

שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש: (שמות כט, ל)
כתב רש"י תחתיו מבניו - מלמד שאם יש לו לכהן גדול בן ממלא את מקומו, ימנוהו כהן גדול תחתיו.

וכן איתא בת"כ (אחרי מות פרשה ה פ"ח) וז"ל "לכהן תחת אביו", מלמד שהבן קודם לכל אדם, יכול אע"פ שאין ממלא מקומו של אביו, ת"ל "ואשר ימלא את ידו" - בזמן שהוא ממלא מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם, ואם אינו ממלא מקומו של אביו יבוא אחר וישמש תחתיו.

ש"ץ שהזקין

בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' ש) נשאל אודות ש"ץ ששימש כש"ץ שמונה ושלושים שנה, וכשהזקין נתנו בנו במקומו, אבל יש שטענו שאינו ראוי כל כך לפי שאין קולו ערב, ומשו"ה טענו להאבא שאם תוכל להתפלל מוטב, ואם לאו הכבד ושב בביתך.

והשיב הש"ץ שאע"פ שתשש מקצת כחו, ועיניו כבדו מזוקן ואינו יכול לעיין ולקרוא בס"ת כמו שהיה עושה, אבל בכל הענינים האחרים שעל ש"ץ לעשות ככחו אז ככחו עתה.

עוד טען שאביו ואבי אביו היו שלוחים כל ימי חייהם, ועולה לא נמצא בם, ובנו אע"פ שאין קולו ערב, הוא ממלא מקום אבותי בכל הענינים. ויקרא בס"ת במקומו, ויכתוב כל מה שעליו לכתוב לקהל כדי שלא יעברו על התקנה שיש מאבותם שמנו אותו עליהם לש"ץ כל ימי חייו בהסכמה ובחרם, ואין לשום אדם לשמש בשום דבר וענין שהוא צריך לש"ץ זולתו או מי שישם במקומו כמו שמוכיח שטר התקנה. ורוב הקהל שהם כמו מאה וחמשים חסדם ורצונם להתנהג עמו במדת חסד ורחמים בשביל אבותיו שהיו שלוחי צבור של אבותיהם ושללהם, והם רוצים בבנו לסייע אותו בכל הדברים הנזכרים כל ימי חייו.

והשיב הרשב"א שהדין עם הש"ץ מכמה טעמים. האחד כי שורת הדין מי שמתנה עם הצבור לשמש בפניהם בדבר מן הדברים, אינו מתנה בדוקא שיהא הוא משמש בעצמו לעולם באותו שמוש בלתי שסייענו אחר לפרקים בזמן שהוא אינו יכול, אלא דעת הקהל ודעת המשמש להיות הוא משמש בפניהם רוב הפעמים, ואם פעמים הוא צריך לסיוע אחרים שיעמיד אחר תחתיו אותו זמן מועט שהוא צריך לסיוע.

ועוד כי מתוך לשון התקנה נראה שמתחלה התנו עמו בכך בפירוש, שכן כתוב בלשון התקנה "ואין לקהל למנות אחר לעזור לחזן הנזכר בשום דבר מהדברים הנזכרים לבד מי שימנה החזן הנזכר, ושלא יוכל שום אדם להתמנות עליו ולא לבא עליו בשום דבר מכל הדברים הנזכרים או השמוש הנזכר אלא בעצתו וברצונו". פשוטן של דברים אלו נראה שהקהל מתחלה העלו על דעתן שיהא צריך החזן לעתים לעזור שיעזרנו ויסייענו בשמושו.

וכי עלה על דעת הקהל שיהא זה עומד בבוריו כל ימי חייו, שלא יחלה או שלא יקרנו אחד ממקרי בני האדם, ועם כל זה התנו בפירוש שאפילו יצטרך לעזור לא יהא רשות ביד הקהל למנות אחר שיעזרנו, וגם לא יהא אחר רשאי לעזור מדעת עצמו אלא אותו שימנה הוא מדעתו ורצונו, וגם

אם יחלה שנה או יצא מן העיר שנה אין הציבור יכולין למנות אחר אלא מי שימנה הוא שכן נוסח התקנה.

ואפילו לא יהא מבואר כל כך אלא מסופק, כיון שיש חרם בדבר הולכין להחמיר ולא להקל. ואין לאחר לערער עליו בדברים אלו. ואם הבן ראוי לכך אע"פ שאינו ערב בקולו כמו אם קולו אינו משונה, והוא הגון ואין מכשלת עברות תחת ידו, דבר ראוי הוא שיהא בנו קודם בסיועו לכל אדם.

ואפילו לא היה האב יכול לעמוד בשמושו, אם הבן ראוי לכך אע"פ שיש אחר טוב ממנו שורת הדין שיהא הוא קודם לכל אדם. **כי לפי מה שאני רואה ממנהג אותן המקומות הבנים מתמנים מדעת הצבור חזנים תחת האבות**, וגם זה היה אביו ואביו חזנים, וכלל גדול אמרו ז"ל בכל עניני המנויין שאם היה הבן ראוי הוא קודם לכל אדם. **ואפילו כהן גדול אם היה בנו ראוי אף על פי שיש אחרים גדולים כמוהו או גדולים ממנו הבן קודם**, שנאמר (ויקרא ו) והכהן המשיח תחתיו מבניו. וכ"ש עכשיו שאב קיים ומשמש בשמושו אלא שצריך עזר לקצת ימים שהדין נותן שיהא בנו קודם לכל אדם.

ירושת כה"ג

ותמה עליו בשו"ת חת"ס (או"ח סי' יב) מ"ט תלה זה במנהגא כיון שדין תורה כך הוא. ותו מ"ט תליא בדעת הציבור כיון שכופין אותם על כרחם למנות הבן תחת אביו שממלא מקומו. ותו מאי אפילו כהן גדול דקאמר, מאי רבותיה דכהן הגדול בענין זה.

ותי' החת"ס על פי הגמ' (יומא עב, ב) שמצריך קרא לכהן גדול שבנו קם תחתיו, וקשה הא למה לי קרא הא בספרי דרשינן מדכתיב במלך "בקרב כל ישראל" לרבות כל המינויים בישראל, וכמ"ש הרמב"ם (פ"א ממלכים) וא"כ למה לי קרא מיוחד לכה"ג. ועוד דאמרינן דמשיח מלחמה אין בנו קם תחתיו מדכתיב "אשר יבוא אל אהל מועד", וכן פסק הרמב"ם (כלי מקדש ד, כא), וקשה מי גרע משארי מינויי ישראל, אלא ע"כ דלא נאמר דבר זה אלא במלך וכדומה לו ככל אותן המנויין דפרט הירושלמי, שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי הדיינין ומכין ברצועות, אבל כל מינויי קדושה אינן בכלל זה, ומשו"ה בעי כהן גדול קרא יתירה לרבות וחוזר וממעט משוח מלחמה, ומכ"ש כל שארי מינויי קדושה. וע"כ כתב הרשב"א דמינוי חזן הכנסת תלוי במנהגא שיש מקומות הנהיגו חזן של "מקדש מעט" ככהן הגדול בבהמ"ק, וכמו שאנו נוהגים סלסול בבהכ"נ מדרבנן בכל דברים הנוהגים במקדש מן התורה, כמבואר ברמ"א (או"ח סי' קנ"ג) ובמג"א (שם סס"ק מ"ו) ה"נ דכוותיה. והיינו דכתב רשב"א אפילו כה"ג שהוא מינוי של קודש טפי, אפילו הכי ממנים בנו תחתיו, מכ"ש חזן שנראה קצת כשליח קהל לענין שאר דברים.

אמנם בשו"ת אבני נזר (יו"ד שיב, לה) העיר שעל עיקר הקושיא מה שכתב הרשב"א תחילה ממנהגא, ואח"כ כתב הדין, כבר פירש בשו"ע הרב (נ"ג סעיף ל"ד) דהיינו לאפוקי אם המנהג שאין בנו קודם לאחר יעשו כמנהגם. והדין ודאי דין אמת, דלא עדיף ממקבל ש"ץ לזמן ובכלות הזמן מקבלים אחר. וחזן מזה זה אינו קושיא, דרשב"א תרי טעמי קאמר. וכן מבואר ברמ"א (סי' נ"ג סעי' כ"ה), שכתב דינו של הרשב"א ולא כתב שהיה מנהג. ואינו כדאי ליכנוס בפירצה דחוקה בשביל קושיא קלה כזאת.

להלכה

ועיין ברמ"א (או"ח נג, כה), ש"ץ שהזקין ורוצה למנות בנו לסייעו לפרקים, אע"פ שאין קול בנו ערב כקולו, אם ממלא מקומו בשאר דברים בנו קודם לכל אדם, ואין הציבור יכולים למחות בידו. ובמג"א (שם סקל"ג) הביא מהרשב"א דכלל גדול אמרו בכל המינויין, שהבן קודם אפילו יש אחרים גדולים ממנו.

רבנות

עוד הביא המג"א מהמהרשד"ם (סי' פא) דבחכם הממונה להרביץ תורה או לדין לא אמרינן דין זה. וכן הביא מספר עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו, דכל המינויין שהם כתר תורה אין בניהם קודמין, רק מהלל הנשיא נהגו שבניהם קודמין.

אמנם בשו"ת דבר משה (סי' א, הובא בהגהות הרעק"א או"ח סי' נג), הביא מהמבי"ט (ח"ג סי' ר) שיש דין ירושה גם ברבנות ותורה, ואפילו יש אחר ראוי וגדול יותר ממנו, אם אך גם הבן הוא חכם וראוי וגדול. וכן הביא מעוד גדולי אחרונים הרי הם מהר"י אדריבי ומהרש"ך והכרם שלמה שגם במינוי של רבנות ותורה יש ירושה. והוסיף עוד שגם דעת הרמ"ע בעשרה מאמרות שהובא במג"א הוא כן, **דהא כתב דמהלל ואילך נהגו גם במינויין של כתר תורה שבניהם קודמין.**

אבל בשו"ת חת"ס (שם) כתב בשם עשרה מאמרות, וז"ל, אלא מהלל ואילך ולא משום כתר תורה אלא להיות המלכות שבישראל מלכות הורדוס עבדא בישא ראו חז"ל להשלים כתר המלכות ע"י נשיאי התורה שהיו אז מזרע דהע"ה, והורישו כתרם לבניהם מטעם שלטונות מלוכה לא מטעם התורה וההוראה, הרי לן דאין זה דין כללי אלא דווקא בנשיאים.

וז"ל בעל העשרה מאמרות (מאמר חיקור דין ח"ב פי"ט) ומילתא אגב אורחא בעיא לן למנדע דאע"ג דתניא בספרי (שופטים יז, ב) פרשת המלך שכל פרנסי ישראל בניהם יורשים תחתיהם, ובת"כ (אחרי פר' ח') יליף מדכתיב גבי כ"ג (ויקרא טז, לב) ואשר ימלא את ידו דבעי ממלא מקום אבותיו, ובפרק הנושא (כתובות קג, ב) מוכח דסגי ממלא ביראה אע"ג דאינו ממלא בחכמה, הני מילי בכתר כהונה וכתר מלכות וכל דדמי ליה כגון שררותא דמתא, אבל גבי נשיא ואב ב"ד כיון שכתר תורה מונח בקרן זוית וכל הרוצה ליטול יבא ויטול, אין הדבר כן מדין התורה. לפיכך לא מצינו בנשיאים הראשונים שיהיו מנחילין כתריהם לבניהם אלא מהלל ואילך כו', ואפשר שכיון שקלקלו עבדי בית חשמונאי בבית שני ועמדו הורדוס ובניו וחטפו להם על ישראל מלכות שאינה הוגנת, התקינו ב"ד **שיהיה כתר תורה משלים לכתר מלכות** להושיב הבן על כסא אביו. וכבר זכרנו מילתא יתירתא דהוה בהלל והסכים הקדוש ברוך הוא על ידם שזכו לשלשלת היוחסין גדולה והיו כולם ראויין לנשיאות עכ"ל. מזה שכתב שכתר תורה משלים כתר מלכות לכאורה משמע כהחת"ס שאין להוכיח מכאן לכתר תורה לבד.

חניפת אגריפס

עוד כתב החת"ס שעל פי זה יש להצדיק דברי חכמי ישראל שאמרו לאגריפס "אחינו אתה" (סוטה מא, ב), שלפי הנ"ל לא הורו הוראת שקר ח"ו, כי היות מלכנו האמתי בראשם נשיא מדבית הלל, ולא חשבו לזה אגריפס אלא לממונה בעלמא, ולזה כשר כל שאמו מישראל, ולא בעי ממובחר שבאחיך. ומ"מ הואיל ובלשון חנופה אמרוהו נענשו, אבל שקר לא הורו ח"ו.

בדברי שו"ת הרשב"א

החת"ס (הנ"ל) מבאר שמתשובות הרשב"א מוכח כהמהרשד"ם, שלפי מה שהוכיח מדברי הרשב"א שבלי קרא לא היה ה"משרה של הכהן גדול עובר בירושה, משום דהוי משרה של קדושה, א"כ ה"ה בכל מינוי של תורה והוראה ורבנות שאינם בירושה.

משה רבינו

עוד הביא החת"ס ראייה "גדולה מכולן" שרבנות אינו בירושה, והוא מהא דאיתא במדרש (פ' פנחס) עה"פ "יפקוד אלקי הרוחות וכו'", שהיה משה סבור שבניו יורשים מקומו ונוטלים שררתו וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כמו שאתה סבור וכו', הרבה שרתך יהושע והרבה חלק לך כבוד והוא פורס את מחצלאות וכו', "נוצר תאנה יאכל פריה וכו'" עכ"ל המדרש. והנה מרע"ה בעצמו אמר "אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם", ואשר יכול לעמוד נגד רוח כל אחד ואחד כמבואר במדרש, ואילו לא היה יודע בבניו כל אלו המדות לא היה מבקש להם גדולה שהיה סותר את עצמו בתפלתו, אע"כ היו הבנים ראויים לכך, והקב"ה לא אמר שיהושע יותר הגון לכך, אלא שסידר הספסלים ואת המחצלאות, וקשה הא כתיב תחתיו מבניו, אע"כ בכתר תורה לא נאמר זה.

וצ"ע בדברי החת"ס שהרי משרע"ה היה לו דין מלך, א"כ מצד המלכות למה לא היה בירושה, כמו לגבי הנשיאים מהלל ואילך. שו"ר שכן הק' בשו"ת אבני נזר (הנ"ל).

ועי' בשו"ת אבני נזר (הנ"ל) דמה שכתב החת"ס בסוף התשובה וראיה הגדולה שבכולן מה שמצינו במדרש וכו', במחכ"ת הרמה אינני רואה בזה ראייה כלל, שמלבד שבאבות דר"נ [ל"מ, ועי' מד"ר פנחס פכ"א י"ד] מפורש שהקב"ה השיב למרע"ה בניך לא עסקו בתורה, אבל אם היו עוסקים בתורה והיה ממלאים מקומו היה יורשים גדולתו.

למה לא ירשו בני משה את שררתו

ובעיקר טעם הדבר שבני משה לא ירשו אותו כתב האבני נזר לבאר על פי דברי זוה"ק (פ' יתרו) בפסוק "ואת שני בניה" - ר' אלעזר אמר הא משה הוה מזדווג באתר אחרא קדישא עילאה, ולא יקרי למיקרי להון בניו. עוד שם בסמוך ודאי בגין יקרא דשכינתא אזדווגותא עילאה דאזדווג ביה במשה כתיב בניה. וידוע ג"כ מאמר הזוה"ק (ריש פ' חקת) עה"פ "של נעליך מעל רגליך" שכאן נרמז לו לפרש מן האשה דאזדווג בשכינתא. וזה פירוש הפסוק "אל תקרב הלום" - אין הלום אלא כהונה אין הלום אלא מלכות, כדאיתא במדרש (מד"ר שמות ספ"ב). והכל לענין שלא ירשו בניו כנ"ל, ותיכף אמר הטעם של נעליך מעל רגליך דאזדווג בשכינתא ובדרגא דילך אינם קרויין בניך אלא בניה, ואינם יורשים בגדולתך. ויותר היה נקרא יהושע תלמידו בנו.

ואין זה סותר מאמר אבות דר"נ שבניו לא היו עוסקים בתורה כמבואר בנתיבות עולם (נתיב האמת) בטעם שלא היו לבניו של משה המעלה שהיו לבני אהרן, דמשה היה במדריגת "אמת" ובעסק הולדת בנים צריך צניעות שיוצא קצת מדרך אמת, ולא היו הבנים דבוקים במדריגתו. והוא כעין מאמר הזוה"ק הנ"ל. ואילו היו קרויים בניו והיה להם המעלה הגדולה היו עוסקים בתורה כמו בני אהרן.

דברי הרמ"א בענין ירושה ברבנות

כתב הרמ"א (יו"ד רמה, כב) מי שהוחזק לרב בעיר, אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה אין

להורידו מגדולתו, אע"פ שבא לשם אחר גדול ממנו. אפילו בנו ובן בנו לעולם קודמין לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת.

מקור הרמ"א הוא בריב"ש (רע"א) וז"ל חכם שמת בנו קם תחתיו מן הדין, וכן אמרו בתו"כ גבי כה"ג ואפילו היה אחר גדול ממנו בחכמה בנו קודם. וכדאמרינן בכתובות (קג, ב) אע"פ ששמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא, שביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה. [פי' דר"ג היה ראוי לירושה יותר כיון שגדול היה בשנים מר"ש, אע"פ שר"ש היה גדול בחכמה]. וכ"ש שאין ממנין אחר שאינו בנו אע"פ שהוא גדול בחכמה, אלא אע"פ שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו.

ובשו"ת חת"ס (הנ"ל) כ' על דברי הרמ"א, וז"ל ומש"כ הרמ"א שבניו קודמים, אהחזיק עצמו בשררה קאי, אבל לא אהוראה ורבנות. וזה פלא שהרי מקור הרמ"א הוא הריב"ש, ושם כתוב להדיא על רבנות וצע"ג.

אמנם חת"ס עצמו (או"ח סי' יג) חזר בו וכתב ועיינתי בזה לקיים דברי הרמ"א, דודאי נשיא התורה בזמן חז"ל היה כעין מינוי קדושה לבד לא שירות וזה איננו בירושה, אך עכשיו הוא כמשועבד לקהל לעשות צרכיהם בשכר ולא גרע מש"ץ. ואטו מפני שהוא ג"כ שר בתורה מגרע גרע. הרי קמן דמהלל ואילך אע"פ שהיה נשיא תורה, מ"מ כיון דפתיך בהו ג"כ זכר למלכות, ב"ד ירשו בניהם ה"נ דכוותיה.

וכן מסיק בשו"ת אבני נזר (הנ"ל) וז"ל ובעיקר הדין מפורש בתשו' הריב"ש (סי' רע"א) ובמבי"ט (ח"ג סי' ר), דבמינוי תורה בנו קודם. ובריב"ש הביא שם הא דספרי גבי מלך, והא דת"כ גבי כה"ג, ודברי הרמב"ם (ה' מלכים) וכן המבי"ט (סי' רע"א) ודלא כמהרשד"ם.

וכבר עשה מעשה הרב הגדול המקובל האלקי מהר"ש אלקבץ בצפת, שאחר שהסכימו כל בני הקהל על מהר"ם אלשיך להושיבו בראש והתחילו לחתום, מנעם מהר"ש אלקבץ הנ"ל עד שיגדיל בנו של הרב מו"ה אברהם שהיה חכם הקהל. וכאשר היה בן י"ג שנה הושיבוהו בראש. ואף שמהר"ם אלשיך היה אז בן ששים שנה. הנה שהשוה חכם הקהל לדין מלך והמתין לבנו הקטן עד שיגדיל, וקי"ל בכל מקום מעשה רב.

"רב הראשי"

אבל מסיים החת"ס דמ"מ בענין רבנות דמדינה שעיקרו שיהיה גדול מכל רבני המדינה ושישאלו ממנו ועל פיו יצאו ויבואו, ואם איננו גדול מהם בודאי לא יועיל ירושת אבותיו, ואי גדול מכולם אזי אפילו איכא בעלמא גדול מזה מ"מ זכות אבותיו יעמדו לו להקדימו.

בדברי הרמב"ם

והר"ד פארדו בפירושו להספרי פרשת שופטים נקט שגם דעת הרמב"ם הוא דבשררה של רבנות ותורה אין ירושה כשהאחר יותר גדול. דהנה כתב הרמב"ם (תלמוד תורה ג, א), שלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה כתר כהונה כתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן כו', כתר מלכות זכה בו דוד כו', כתר תורה הרי מונח ועומד לכל שנאמר כו'. וק' הרי אין דרכו של הרמב"ם להביא בחיבורו דברי אגדה ולמה הביא דבר זה, אלא ודאי נתכוין בזה לאפוקי שליכא בשררה תורה דין ירושה.

האם החתן יורש את הרבנות של השווער

בשו"ת תשובות והנהגות (כרך ג סימן תס) נשאל אודות רב שנפטר וחתנו דורש שימנוהו למלא מקומו. והשיב שבעיקר הדין אם חתנו יורש רבנות, נחלקו בזה גאוני עולם, בסוף שו"ת הרמ"א מביא תשובת הגאון רבי שאול בן הרב העשיל זצ"ל שפשוט שחתנו כבנו, ומביא מירושלמי לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגלו אלו בניו של הלל והיינו בנים וכו'. אבל בספר עבודת הגרשוני (סי' מט) חולק וס"ל שאין חתנו יורש, שגם בתו אינה יורשת שררה דרבנות. וכתב הגר"מ שטרנבוך שליט"א לחדש שמינוי היורש אינו מפני שהוא יורשו ממש כמו ממונו, אלא שזהו חובת הציבור לכבד הנפטר ששימש אצלם כל ימי חייו להמשיך בזרעו אחריו, אם הם מתאימים לכך, וזרע כולל בנים וכו'. וזרע כבוד הוא לנפטר שחתנו ממשיך אחריו, שהוא כבנו אף שאינו יורש מקומו מדין ירושה ממש. אבל מדברי הפוסקים משמע שיש כאן עיקר דין ירושה, וצ"ע.

ירושת מלך

כתב החינוך (מצ' תצז) שמאחר שנתמנה למלך זכה במלכות לו ולבניו, כמו שכתוב "למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל", הניח בן קטן משמרין לו במלוכה עד שיגדל, כמו שעשה יהוידע ליואש. וכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה, והבן הגדול קודם לקטן ממנו. ולא המלכות בלבד, אלא כל השררות שהם במעשה או בשם כבוד מן השמות הנכבדים, וכל המנויין שבישראל, ירושה לבנו ולבן בנו ולבן בן בנו כו' עד עולם, והוא שיהא ממלא מקום אבותיו ביראת שמים. אבל כל מי שאין בו יראת שמים, אע"פ שחכמתו מרובה, אין ממנין אותו למנוי מן המנויין שבישראל.

ומקור דין זה הוא מהספרי פרשת שופטים והובא בהגמ"י וז"ל, כאן שנינו הוא ובניו, שאם מת עומד בנו תחתיו, מנין לכל פרנסי ישראל שבניהן עומדין תחתיהן, ת"ל בקרב ישראל כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו.

מקרב אחיך

עוד כתב החינוך (מצוה תצח) שנמנענו מלהקים עלינו מלך איש שלא יהיה מזרע ישראל ואפילו יהיה גר צדק, ועל זה נאמר (דברים יז, טו), "לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא", ואמרו זכרונם לברכה בספרי "לא תוכל לתת עליך איש נכרי" - זו מצות לא תעשה. וכמו כן שאר המינויין אין ראוי שנמנה עלינו בדבר מהדברים לא מינוי תורה ולא מינוי מלכות איש שיהיה מקהל גרים עד שתהא אמו מישראל מדכתיב שום תשים וגו', ודקדקו זכרונם לברכה (קידושין עו, ב) כל שימות שאתה משים עליך לא יהיו אלא מקרב אחיך.

שורש המצוה ידוע, כי מהיות הממונה לראש נשמע לכל בכל אשר ידבר, צריך להיות על כל פנים מזרע ישראל שהם רחמנים בני רחמנים, כדי שירחם על העם שלא להכביד עולם בשום דבר מכל הדברים, ויאהב האמת והצדק והיושר, כידוע בכל שהוא ממשפחת אברהם אבינו ע"ה שיש בה כל טובות אלו, וכעין שאמרו חכמי הטבע שטבע האב צפון בבניו.

אמו מישראל

נחלקו הראשונים האם אפשר להעמיד מלך שאביו גר ואמו מישראל, או רק מועיל לענין שררות. הרמב"ם (מלכים א, ד) כתב שאין מעמידין מלך מקהל גרים אפילו אחר כמה דורות עד שתהיה אמו מישראל, אבל אמו מישראל מותר. אבל התוס' (סוטה מא, ב) כתבו היינו דוקא גבי נשיאות ושררות בעלמא, דלינהג שררות במתא, אבל מלך חזר ושנה עליו מקרב אחיך תשים עליך מלך, דקפיד קרא גבי מלך עד שיהא ממש מקרב ממוצע מאביו ואמו מישראל. ולפי הרמב"ם צ"ע למה חטאו כשאמרו לאגריפס אחינו אתה. וצ"ל שהרמב"ם לשיטתו שבפיהמ"ש (סוטה פ"ז מ"ח) כתב שאגריפס היה מקהל גרים ולא היתה לו אם מישראל ואסור למנותו כלל.

אביו מישראל

כתב המנ"ח בשם הכס"מ דכ"ש אם אביו מישראל שפיר דמי, ובזה מתרץ רחבעם בן שלמה שהיה מלך אף שבא מנעמה העמונית.

עוד כתב בשם הנו"ב דדוקא תחילת השימה צ"ל מקרב אחיך, אבל רחבעם היה יורש משלמה המלך וא"צ מקרב אחיך ממש, כיון דהיא בירושה.

וראיתי בספר פרדס יוסף שהביא בשם ספר שם אריה, שעל פי דברי הנו"ב אדרבה יש להוכיח מהמדרש שהביא החת"ס, לגבי משה רבינו ע"ה, שירושת רבנות הוי בירושה. שהרי אם בניו של מרע"ה לא היתה מישראל, א"כ איך חשב משה שבניו ירשו, אלא ע"כ דרבנות הוי בירושה, ודי בזה שמרע"ה היה מישראל, אע"פ שאשתו לא היתה מישראל, כדברי הנו"ב. אבל עי"ש שהחמד"י כתב באמת שה"ט שהקב"ה לא הסכים למשה משום שצריך "אמו מישראל", אבל צ"ע שמבואר במדרש הטעם שיהושע היה מסור וכו'.